

חולין צא

משה שווערד

1. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק י הלכה יא

כשאדם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל וחותך העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה, וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה, שאין מנקין אותו כשאר הבשר ואין מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם, ואם חתכו חתיכות חתיכות כשר והוא שלא יחסר אבר, צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא תותרו ממנו עד בקר, וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר, ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה, ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרופו.

השגת הראב"ד: כשאדם אוכל את הפסח וכו' עד העצמות והקרומות. א"א בחיי ראשי אין איסור גדול מזה שיצלה הפסח עם גיד הנשה ועם שמנו ועם תרבא דתותי מתנא ועם קרומות שבראש ואם אזכה ואוכל פסח ויביא לפני כזה הייתי חובטו בקרקע לפניו.

2. כסף משנה הלכות קרבן פסח פרק י

[יא] כשאדם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל וכו': כתב הראב"ד בחיי ראשי אין איסור גדול מזה וכו'. ומ"ש ותרבא דתותי מתנא, י"ל שלא עלה על דעת שרבינו מתיר לצלותו עם חלב האסור מן התורה אלא גיד הנשה שאין בגידיו כנ"ט ושמו שאין בו איסור אלא שישראל קדושים נהגו בו איסור ובפסח לא נהגו כדי שלא יבא לחתך בו אבר אבל חלב האסור מנקרים אותו ואפילו החוטים והקרומות האסורים משום חלב מסירים אותם אע"פ שאין אסורים אלא מדרבנן כמבואר בפ"ח מהמ"א דייקא נמי דקתני שאין מנקין אותו כשאר הבשר דמשמע שמנקין אותו אלא שאינו כשאר בשר.

3. הערות מהרב אלישיב

התראת ספק שמה התראה דתניא לא תותרו ממנו עד בקר וכו'.
ולכאוי כהיום שיש מראה שעות [שעון] הרי יכול לצמצם ולדעת את הרגע האחרון שלא יוכל לסיים אכילתו, ואמאי הוי התראת ספק וכבר הבאנו לעיל סופ"ק אהא דתנן במגילה דכל מה דהמצוה ביום לכתחילה צריך לקיים לאחר נץ החמה ובדיעבד מעלות השחר יצא והיינו משום דחיישינן שמא יקדים לפני עלות השחר. ודן האדר"ת דכהיום שיש שעון יוכל לכתחילה לקיים מעלות השחר. (ובפשטות אין לזה מקום כלל. ועי' לעיל סופ"ק משי"ש).

4. שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - אבן העזר סימן עז

... והנה מה שכתבתם דקיי"ל התראת ספק שמה התראה, אני אומר כמה נפיש חילייכו דפשיטא לכו מלתא דמספקא לי טובא אמ

בחייבי מיתות התראת ספק שמה התראה אדרבה קרוב אצלי לאידך גיסא דבחייבי מיתות קיי"ל דלא שמה התראה וגם ר"י ור"ל לא פליגי אלא במלקות ואף שזו ודאי דתנאי פליגי גם בחייבי מיתות שהרי פליגי בהכה את זה וחזר והכה את זה ביבמות דף ק"א ע"א ומס' מכות דף ט"ז ע"א ולכן עדיין לא אמינא לדחות בזה ההשגה שלכם דאכתי יש לכם לומר דשמאי ס"ל שמה התראה ולקמן מבואר תשובה על ההשגה הזאת, וכעת אמינא רק בגוף הדין של התראת ספק והנה רבינו הגדול הרמב"ם לא מצינו שפסק שמה התראה כי אם במלקות בפ"ה משבועות ובפ"ט מ"ט מסנהדרין אבל בחייבי מיתות הנה בפ"ב מסנהדרין

הזכיר כל דיני התראה ולא הזכיר שם כלום מדיני התראת ספק:

ומאוד נפלאתי על רבינו הגדול אשר לא הזכיר בפ"ה מהל' ממרים כלל דין הכה את זה וחזר והכה את זה וכיון דדבר זה מפורש

בגמרא דפליגי ביה תנאי ממ"נ איך שיהיה אם פוסק כת"ק או אם פוסק כר"י עכ"פ היה לו להזכיר שאין דרכו להשמיט לגמרי, וכעת לא ראיתי בנושאי כליו שהרגישו בזה. ואמנם פלוגתא דר"י ור"ל במס' מכות דף ט"ז ע"א לדעתי לא נחלקו אלא במלקות אבל במיתה מודה ר"י לרשב"ל דלא שמה התראה ופלוגתייהו הוא דרשב"ל דסבר כאידך דר"י כמבואר שם במס' מכות דלא שמה התראה וסובר רשב"ל שאין לחלק בין מלקות למיתה וכי היכי דבמיתה לא שמה התראה ה"ד במלקות וע"כ תרי תנאי אליבא דר"י כמבואר שם לרשב"ל דתרי תנאי אליבא דר' יהודה אבל ר"י סובר עד לא אמר רבי יהודה לא שמה התראה אלא במיתה אבל במלקות שמה התראה ותדע שכן הוא דלר' יוחנן יש חילוק בין מיתה למלקות שהרי מסיק שם לרשב"ל תרי תנאי אליבא דר' יהודה ולר' יוחנן הא דידיה הא דרביה משמע דלר' יוחנן אין אנו מוכרחין לומר תרי תנאי אליבא דר"י מדלא ערביניהו ותניניהו וכך ה"ל למימר קשיא דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא בהתראת ספק תרי תנאי אליבא דר' יהודה ובלאו שאין בו מעשה הא דידיה וכו' א"ו דלר' יוחנן לא אמרינן תרי תנאי אליבא דר' יהודה והיא גופא קשיא דהרי בהתראת ספק עכ"פ סתרי דברי ר' יהודה אהדדי אלא ודאי דלר' יוחנן ליכא סתירה וכאן בחייבי מיתות וכאן בחייבי מלקות: +/נהור שרגא/ עי' ירושלמי יבמות פ' נושאי על האנוסה שמבואר שם דאין חילוק לריו"ח בין חייבי מיתה לחייבי מלקות....

5. ספר בניהו בן יהודע על חולין דף צא/א

כתלמיד חכם נדמה לו. פירוש נדמה לו אחד מתלמידי חכמים שהיה לומד עמהם תורה במדרש שם ועבר. והטעם נ"ל בס"ד בזה, כי מן השמים נעשה זה הדמיון לשר של עשו לרמוז שיעקב זוכה בעולם הזה מחמת שהוא תלמיד חכם שהעולם מתקיים על ידו, והוא ליה כדין מציל מזוטו של ים, שזוכה בה משורת הדין אע"פ שחלקו העולמות מן הבטן, ויעקב לקח עולם הבא ועשו עולם הזה. ורבנן אמרי מאחוריה אתא, נראה דהלך כפי דרכו ומהלכו למעלה שהקליפה עומדת אחורי הקדושה. גם נ"ל בס"ד לרמוז

בזה כי אחורי אותיות יעקב הם ססצא כמנין קין, וידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים, כי יעקב אבינו ע"ה היה הבל ועשיו קין' ולכך רצה להרגו כאשר הרגו בראשנה בגלגול ראשון, ולזה אמר על שר עשו מאחורי דיעקב אתא עליו להרגו, ר"ל מצד קין:

6. ספר שערים מצ' בהל'

דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל. ויש לדקדק הא מפורש בקרא "על כן לא יאכלו בני את גיד הנשה", ומה הוסיף הנביא בזה. וראיתי בחפצות יעקב שמפרש לפי שאמרו במדרש דבזה שנגע המלאך בגיה"ג רמז לו פורעניות על ישראל וכדאיתא במ"ד (וישלח עז-ד) נגע בצדיקים וצדקניות שבכל דור זהו דורו של שמד, ולכן נאסר גיה"ג לזכרון למען ישוּבו מדרכם הרעה ולא יענשו, וזהו שהוכיח אותם הנביא.

7. חדושי הר"ן על חולין דף צא ע/א

וטבוח טבח פרע להם בית השחיטה בפניהם. לא שחיטה ממש קאמרינן דהא בני נח לא נצטוו על השחיטה, וליכא למימר שאע"פ שלא נצטוו קיימו מדעתם כדאמרינן קיים אברהם עירובי תבשילין וכדברי רש"י ז"ל, דא"כ מאי האי דאמרינן והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח דילמא לא נאסר אלא שהם היו נוהגין בו איסור מדעתם כשם שהיו מקיימין מצות שחיטה, אלא ודאי כי אמרינן פרע להם בית השחיטה נחזירה קאמר דנחירתן זו היא שחיטתן ופריעה להראות שיצתה מידי אבר מן החי שנאסר להם:

8. ריטב"א על מסכת חולין דף צא/א

והכן טול גיד הנשה כמאן דאמר לבני נח נאסר. וא"ת ודילמא לא נאסר אלא שהם נהגו בו בעצמן כדרך שנהגו בשחיטה דקאמר פרע להם בית השחיטה וי"ל דמאי בית השחיטה דקאמרי בית הנחירה דנחירתן זו היא שחיטתן א"נ דשאני הכא דכתיב והכן משמע משורת הדין:

9. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף צא/ב

אמר ר' עקיבה שאלתי את רבן גמליאל ור' יהושע באיטלו. נ"ל בס"ד טעם ששאל זו מהם אותו עת, והוא כי כתוב בספר הלכותים בשם רבינו האר"י ז"ל הטעם שהוצרך יעקב אבינו ע"ה לחזור על פכים קטנים, כי הצדיקים חביב עליכם ממונם להיותו נשפע מלמעלה אין ראוי למאוס בו אפילו שהוא דבר מועט, ואם יחוס על ממונו הוא מכבד את השי"ת שהשפיע לו הממון ההוא. ולכן אם לא היה חוזר בעבור פכים קטנים נראה כאלו מזלזל בשפע שנשפע לו מלמעלה, ולכך צריך לחזור אחריו ע"ש, והנה עדיין תקשי למה חזר הוא בעצמו, היה לו לשלוח עבדיו להביאם, אלא מוכרח לומר כיון דחשב חזרה זו להביא הפכין היא מצוה שבזה הוא מכבד השפע שנתן לו הקב"ה, לכן חזר הוא בעצמו, כי מצוה בו יותר מבשלוחו, ועתה ראה רבי עקיבה שרבן גמליאל שהוא נשיא הלך בעצמו לאיטלו של אמאום לקנות בהמה למשתה בנו שהוא צורך מצוה, ואף על גב דהיה לו לשלוח משרתיו עשה כאשר עשה יעקב אבינו ע"ה דאמר מצוה בו יותר מבשלוחו, וכיון דראה שעשו מעשה יעקב אבינו ע"ה וסברתו שעשה באותו הלילה, לכן נזכר לשאול מהם שאלה זו השייכה לאותה הלילה שחזר יעקב אבינו ע"ה על פכים ונסתבב מזה שתקע כף יריכו דעליה קאמר קרא ויזרח לו השמש והוא צולע על יריכו:

10. ספר חדושי אגדות חלק רביעי עמוד קח - מסכת חולין

(שם). והארץ אשר אתה שוכב עליה וגו' מאי רבותיה אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקב"ה לכל א"י והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה ליכבש לבניו: קפלה לכל הארץ תחתיו וכו'. דבר זה מפני כי הארץ כולה ליעקב, ואי לא קפלה לא היה שולט בכולה, לכלך קפל כל הארץ תחתיו. ודבר זה אצל יעקב מפני כי לאברהם ויצחק שיצא מהם זרע פסול אין הארץ ברשותם לגמרי, שהרי לא נתן אותה לישמעאל ולעשו, אבל ליעקב הארץ כולה שלו והיא ברשותו לגמרי, ועוד כי יעקב היה מושל בכל הארץ, כי הארץ הקדושה ראויה ליעקב שהוא כולו קדוש כמו שהתבאר למעלה, ולכך הארץ היא כולה ליעקב, ויעקב הוא בעלה דארעא דישראל ולכך קפלה ונתן הארץ תחתיו:

11. ספר תורת חיים על חולין דף צא/ב

שתהא נוחה ליכבש לבניו. פירש רש"י ז"ל כארבע אמות ועוד יש לפרש כי ההיא דאיתא בפרק המוכר פירות דליף ר' אליעזר דהילוך קונה מדכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה וקאמר ש"ס ורבנן התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי כדי שיהא נוח לכבוש לבניו ופירש"ם ז"ל דהוּו להו כיוורשין ולא כגולגין ולא יהיה רשות לשטן לקטרג ולא פתחון פה למדת הדין והכא נמי יש לפרש הכי דקנאה יעקב כששכב עליה דקיימא לן הקונה בית או שדה מחבירו והציע בהן מצעות ושכב עליהן

